

Ο όρος Βενεζουέλα, όπως παλιότερα και ο όρος Αργεντινή, στη γλώσσα και στη σκέψη συντηρητικών δυνάμεων, έχει προσλάβει έννοια πολιτικής απαξίωσης και κινδυνολογίας. Στα καθ' ημάς, χρησιμοποιείται συχνά εναντίον του ΣΥΡΙΖΑ, για να αμαυρώσει όμως την αριστερή προοπτική γενικά. Οι σχέσεις με προοδευτικές δυνάμεις των δύο χωρών θεωρούνται πολιτικά ύποπτες και καταγγέλλονται. Οι σχέσεις των Podemos, επίσης, με τον Ούγο Τσάβες, αξιοποιούνται απ' τον Ραχόι ως βασικό προπαγανδιστικό όπλο εναντίον τους στην προεκλογική καμπάνια της Ισπανίας... Αυτή η απαξίωση, είναι χαρακτηριστική του άγχους και του ταξικού μίσους της άρχουσας τάξης ιδιαίτερα στην εποχή του ολοκληρωτικού καπιταλισμού, για το οποιοδήποτε αριστερό εγχείρημα και την παραδειγματική ισχύ του. Η φοβική στάση της άρχουσας τάξης και των οργάνων της είναι στρεβλωτική και υποκριτική. Αποσιωπά το φιλολαϊκό χαρακτήρα και την προσφορά αυτών των καθεστώτων στις υποτελείς τάξεις, παρά τα τεράστια εσωτερικά και εξωτερικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν, σε αντιδιαστολή με την καθεστωτική νεοφιλελεύθερη διαχείριση, που καθολικοποιεί τη λιτότητα και τον αυταρχισμό. Από ιδεολογική άποψη επιχειρεί να εξορίσει στο χώρο του ουτοπικού και τυχολογικού τα αριστερά εγχειρήματα, ακόμη και το μετριοπαθή κείνσιανισμό, απολυτοποιώντας τη νεοφιλελεύθερη δυνατότητα ως τη μόνη πραγματικότητα και νεκρώνοντας νοητικά και ψυχολογικά τη χειραφετητική τάση.

Απ' την άλλη, τα αριστερά πειράματα της Λατινικής Αμερικής στρεβλώνουν, για να τα προσαρμόσουν στη δική τους (προκρούστεια) πολιτική λογική οι ρεφορμιστικές δυνάμεις. Απολυτοποιούν, δηλαδή, την ανάδειξη με εκλογικές διαδικασίες αριστερών κυβερνήσεων, που τις ανάγουν σε μοχλό του κοινωνικού «μετασχηματισμού». Ακόμη κι όταν αναγνωρίζουν το ρόλο του κινήματος στην προώθηση αυτής της διαδικασίας, το υποβιβάζουν σε δευτερεύοντα και υποβοηθητικό ρόλο έναντι της αριστερής κυβέρνησης. Απαξιώνουν την επαναστατική αντίληψη ως δογματική και ιστορικά ξεπερασμένη, ταυτίζοντάς την με τα «πρότυπα μετάβασης που μας κληροδότησε το πρώτο μισό του 20ού αιώνα». Πρεσβεύουν δογματικά ότι η σύγχρονη «επαναστατική» αντίληψη προϋποθέτει ένα μακρόχρονο πόλεμο θέσεων, χωρίς επαναστατική τομή, για το διαρκή μετασχηματισμό του κράτους με την αλλαγή του συσχετισμού δυνάμεων εντός αυτού (θεωρία κράτους - σχέση) και εκτός αυτού (ρεφορμιστική διαστροφή της δυαδικής εξουσίας). Η αντίληψη αυτή, που αυτοπροβάλλεται ως η «επαναστατική» νεωτερικότητα της εποχής μας έχει επανειλημμένα διαψευστεί, όπως στην περίπτωση της Χιλής, της κυβέρνησης του ΣΥΡΙΖΑ, στην κρίση του πειράματος της Λατινικής Αμερικής, αν και η έκβασή του παραμένει διακυβευόμενη. Αρνητική είναι η τοποθέτηση, αριστερών δογματικών δυνάμεων, όπως το ΚΚΕ, που θεωρεί αυτά τα εγχειρήματα, ακόμη και τα πιο προωθημένα, ως μορφές αστικής ή σοσιαλρεφορμιστικής διαχείρισης. Θεωρεί ότι τα μεταβατικά προγράμματα καταλήγουν στην αστική διαχείριση. Γι' αυτό αρκείται στους αμυντικούς αγώνες, για τη συγκέντρωση δυνάμεων, εν αναμονή μιας «θεόσταλτης» επαναστατικής κατάστασης...

Λαϊκές εξεγέρσεις και αριστερές κυβερνήσεις στη Λατινική Αμερική τη δεκαετία του 2000

Οι αντικαπιταλιστικές δυνάμεις πεπεισμένες για την αναγκαιότητα και επικαιρότητα της επαναστατικής ανατροπής του καπιταλισμού στο υπεραντιδραστικό στάδιο του ολοκληρωτικού καπιταλισμού, παρά τις εξαιρετικές δυσκολίες, και μάλλον εξαιτίας τους, δεν είναι προσκολλημένες σ' ένα «μοντέλο», αλλά κατανοούν ότι οι γενικές αρχές υλοποιούνται με ιδιομορφίες, προσιδιάζουσες, στο χρόνο (ολοκληρωτικός καπιταλισμός, αλλά και εκάστοτε συγκυρία) και στον τύπο (για παράδειγμα, ιδιαιτερότητες Λατινικής Αμερικής). Μ' αυτές τις μεθοδολογικές βάσεις, αλλά και χωρίς ιδεολογική μεροληψία (εκβιαστική προσαρμογή του φαινομένου στα ιδεολογικά του πιστεύω), δύναται ο επαναστατικός μαρξισμός να αναλύει σύγχρονα και σύνθετα φαινόμενα της ταξικής πάλης, όπως αυτά που συντελούνται στη Λατινική Αμερική, και να τα αξιοποιεί θεωρητικά και πολιτικά.

Στην εποχή του εκτεταμένου διεθνοποιημένου καπιταλισμού και του δικτύου των επικοινωνιών, ιδιαίτερα σε περιοχές, όπως η Λατινική Αμερική, που λόγω κοινών ιστορικών εμπειριών, παρουσιάζει σημαντικές ομοιότητες, οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές, γλωσσικές (κοινή γλώσσα πλην Βραζιλίας), οι πολιτικές εξελίξεις και ανατροπές με αφετηρία συνήθως μια χώρα μεταδίδονται, δίκην κύματος στην υποήπειρο σε διαφορετική έκταση και μορφή. Το φαινόμενο αυτό παρατηρήθηκε τα τελευταία χρόνια της κρίσης, στο κίνημα των πλατειών και την Αραβική Άνοιξη. Στην υποήπειρο, που το 1973 πρωτοεμφανίστηκε η νεοφιλελεύθερη διαχείριση στη Χιλή περίπου μετά τρεις δεκαετίες εγκαινιάστηκε και εξαπλώθηκε το φαινόμενο αριστερών κυβερνήσεων που διακήρυξαν την αντινεοφιλελεύθερη διακυβέρνηση και ορισμένες (Βενεζουέλα, Βολιβία) και τη σοσιαλιστική μετάβαση.

Η αρχή έγινε στη Βενεζουέλα το 1998 με τη νίκη του Ούγκο Τσάβες στις προεδρικές εκλογές. Τα επόμενα χρόνια ακολούθησε η ανάδειξη αριστερών κυβερνήσεων με τη νίκη του Λάγος στη Χιλή (2000), του Λούλα στη Βραζιλία (2002), του Κίρτσνερ στην Αργεντινή (2003), του Μοράλες στη Βολιβία (2005), του Κορέα στο Εκουαδόρ (2006), του Ορτέγκα στη Νικαράγουα (2006), του Λούγκο στην Παραγουάη (2008), του Χουμάλα στο Περού (2012). Η ανάδειξη αριστερών και κεντροαριστερών κυβερνήσεων στις περισσότερες χώρες δεν ήταν προϊόν κοινοβουλευτικής ρουτίνας. Βασίστηκε σε μαχητικούς λαϊκούς αγώνες και εξεγέρσεις ενάντια στην αλγινή νεοφιλελεύθερη διαχείριση και την ιμπεριαλιστική επικυριαρχία. Η αλυσίδα των εξεγέρσεων ξεκίνησε το 1989 με τη λαϊκή εξέγερση που έμεινε στην ιστορία με το όνομα Καρακάσι, ενώ το 2002 νέα λαϊκή εξέγερση εξουδετέρωσε στρατιωτικό πραξικόπημα σε βάρος του Τσάβες.

Το 2001 η έκρηξη λαϊκής οργής στην Αργεντινή οδήγησε σε εξέγερση, το αργεντινάσο, που απείλησε την αστική εξουσία. Ο «πόλεμος του νερού» και οι ιδιωτικοποιήσεις δημόσιων αγαθών που επέβαλε το ΔΝΤ στη Βολιβία, προκάλεσαν εξέγερση του ιθαγενικού, κυρίως, στοιχείου. Το ίδιο αποτέλεσμα προκλήθηκε απ' τις εκτεταμένες καταλήψεις γαιών απ' τους ιθαγενείς στον Ισημερινό, ενώ στην κυβερνητική αλλαγή συνέβαλε και το κίνημα ακτημόνων MST στη Βραζιλία. Δυναμισμό επέδειξε και το φοιτητικό κίνημα στη Χιλή και οι διαδηλώσεις ενάντια στις ιδιωτικοποιήσεις βασικών αγαθών στην Ουρουγουάη. Στη Βενεζουέλα, Βολιβία, Ισημερινό, αναδείχτηκαν αριστερές κυβερνήσεις που περισσότερο ή λιγότερο, προώθησαν ριζικές αλλαγές. Στις άλλες χώρες αναδείχτηκαν κεντροαριστερές κυβερνήσεις που υιοθέτησαν ένα μίγμα κείνσιανισμού – νεοφιλελευθερισμού! Επιχείρησαν διόρθωση του νεοφιλελευθερισμού με επιδοματικές πολιτικές και τα γνωστά προγράμματα προσωρινής απασχόλησης

που βελτίωσαν το επίπεδο ζωής των φτωχότερων στρωμάτων. Στην πραγματικότητα, οι περισσότερες απ' αυτές τις κυβερνήσεις επιδίωξαν τη σταθεροποίηση της καπιταλιστικής οικονομίας, που είχε πληγεί απ' την οικονομική και πολιτική κρίση. Το εθνικό νόμισμα και η υποτίμησή του (Βραζιλία, Αργεντινή) ωφέλησε το κεφάλαιο με δυναμική αύξηση των εξαγωγών και οριακά τις λαϊκές μάζες. Αν και η πολιτική αυτή ωφελούσε την εθνική αστική τάξη, απ' την οποία και στηριζόταν, με το αριστερό πρόσημο και τις περιορισμένες παροχές κατόρθωνε να ενσωματώνει τις μάζες, που με τις εξεγέρσεις τους είχαν κλονίσει το σύστημα. Ιδίως η Βραζιλία αξιοποιώντας τις πλουτοπαραγωγικές πηγές της, στηρίζοντας τα συμφέροντα των μονοπωλίων και εξασφαλίζοντας υψηλό βαθμό εκμετάλλευσης της εργατικής τάξης, παρά τη σχετική βελτίωση του βιοτικού επιπέδου της (αν και η ανεργία υπερβαίνει τα 50 εκατομμύρια) εξελίχτηκε σε ιμπεριαλιστική οικονομία. Μάλιστα, υπό την κυβέρνηση του αριστερού Λούλα εκτόπισε τη Βρετανία απ' την έκτη θέση της παγκόσμιας οικονομίας και διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη συμμαχία των αναδυόμενων ιμπεριαλισμών των BRVCS (Κίνα, Κρωσία, Ινδία, Βραζιλία, Ν. Αφρική).

Ανάλογη πορεία είχε η Αργεντινή υπό τη διακυβέρνηση των αριστερών Κίρχνερ. Με το υποτιμημένο πέσο η αργεντινική οικονομία αναπτυσσόταν με υψηλούς ρυθμούς, κυρίως εξαιτίας των εξαγωγών σε πρώτες ύλες και τρόφιμα. Ωστόσο, παρά το οικονομικό άλμα, για την πλειοψηφία των εργατών η κατάσταση σε περιορισμένο βαθμό βελτιώθηκε. Το 2010 υπολογιζόταν ότι το ποσοστό πληθυσμού που ζούσε κάτω απ' το όριο φτώχειας έφτανε το 30%. Είχε μειωθεί απ' το 60% του 2001-2, αλλά παρέμενε πολύ υψηλό. Επίσης, η ανεργία, είχε μειωθεί απ' το 21% στο 9%, αλλά οι περισσότερες νέες θέσεις εντάσσονταν στις ελαστικές μορφές εργασίας με μεροκάματα πείνας. Οι κεντροαριστερές κυβερνήσεις συνέβαλαν στην άνοδο της εθνικής καπιταλιστικής οικονομίας στη διεθνή αγορά, χάρη στις μαζικές εξαγωγές, αλλά και στην εσωτερική αγορά με την περιορισμένη έστω βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των λαϊκών τάξεων (επιδοματική πολιτική, οριακές αυξήσεις αποδοχών, μείωση ανεργίας) αν και σημαντικό τμήμα της κοινωνίας διαβιούσε κάτω απ' το όριο φτώχειας.

Αυτή η κατάσταση παράλληλα με το προοδευτικό πρόσημο, εξασφάλιζε την κοινωνική ειρήνη και τη σταθεροποίηση του καπιταλισμού, που είχε κλονιστεί απ' τα εγγενή προβλήματά του και τις λαϊκές εξεγέρσεις. Ωστόσο, αν οι κεντροαριστερές κυβερνήσεις συνέβαλαν στην ανάπτυξη και κερδοφορία του καπιταλισμού των χωρών τους, με σαφώς ασύμμετρη βελτίωση των κατώτερων στρωμάτων, στην εξέλιξη αυτή συνέβαλε και η δυναμική άνοδος της διεθνούς οικονομίας τη δεκαετία του 2000. Οι κυβερνήσεις αξιοποίησαν την εκτίναξη των διεθνών τιμών του πετρελαίου και των άλλων πρώτων υλών, αλλά και των αγροτικών προϊόντων (σόγια, κρέας).

Ωστόσο, αυτός ο κύκλος καπιταλιστικής ανάπτυξης έκλεισε με την κρίση του 2008. Η ύφεση της παγκόσμιας καπιταλιστικής οικονομίας, αλλά και η επιβράδυνση της κινέζικης οικονομίας, πλήττει τα μάλα τις λατινοαμερικανικές εξαγωγικές οικονομίες, ακόμη και τη Βενεζουέλα με την «μονοκαλλιέργεια» του πετρελαίου. Το ΔΝΤ υπολογίζει για το 2015 και το 2016 ύφεση 0,3% για ολόκληρη τη Λατινική Αμερική.

Η κρίση, με την ένταση μάλιστα και το βάθος της κρίσης του 2008, φέρνει στην επιφάνεια και οξύνει τις αντιθέσεις των καπιταλιστικών οικονομιών, όποιο κι αν είναι το μίγμα της διαχείρισης που εφαρμόζεται, ακόμη και αυτών, στις οποίες πραγματοποιήθηκαν προοδευτικές μεταρρυθμίσεις (Βενεζουέλα, Βολιβία και δευτερευόντως, το Εκουαδόρ). Αυτές οι κοινωνίες αντιμετωπίζουν ένα οδυνηρό δίλημμα: Ή θα αντιμετωπίσουν την κρίση με σκληρά μέτρα υπέρ του κεφαλαίου (μειώσεις μισθών, λιτότητα, ελαστικοποίηση της εργασίας, φοροαπαλλαγές, κίνητρα για το κεφάλαιο, ιδιωτικοποιήσεις, συγκεντροποίηση εις βάρος των μικρών επιχειρήσεων), οπότε θα ακυρωθούν τα όποια προοδευτικά στοιχεία. Ή θα συγκρουστούν με τα καπιταλιστικά συμφέροντα και τον ιμπεριαλισμό υπερασπίζοντας την εργατική τάξη και τα μεσαία στρώματα. Ή θα επιχειρήσουν έναν ταξικό συμβιβασμό, διατηρώντας ορισμένες προοδευτικές κατακτήσεις, αλλά ικανοποιώντας και τις απαιτήσεις της νεοφιλελεύθερης διαχείρισης στην κρίση. Σε συνθήκες όμως κρίσης και ύφεσης οι ταξικές αντιθέσεις οξύνονται στο

έπακρο. Τα περιθώρια ελιγμών μιας κεντροαριστερής και αριστερής κυβέρνησης αντικειμενικά περιορίζονται ενώ αυξάνονται. Οι πιέσεις του κεφαλαίου και του αμερικανικού ιμπεριαλισμού ακόμη και με μορφή οικονομικού σαμποτάζ και υποκίνηση αντεπαναστατικών ταραχών, ιδίως στη Βενεζουέλα και τη Βολιβία.

Οι δεξιές δυνάμεις πρωταγωνιστούν στην πίεση και την ανατροπή των όποιων κατακτήσεων και την εφαρμογή ενός νεοφιλελευθερισμού, υποχωρητικότητα όμως δείχνουν και οι κεντροαριστερές, αλλά και οι αριστερές κυβερνήσεις. Η Ρούσεφ ξεκίνησε τη δεύτερη θητεία της με λιτότητα, περιόρισε μισθούς, συντάξεις, υγεία και παιδεία, ενώ φήφισε και αντιτρομοκρατικό νόμο, που επιτρέπει στην αστυνομία να στοχοποιεί συνδικαλιστές και άλλους αγωνιστές. Η Κίρχνερ επέλεξε ως διάδοχό της το νεοφιλελεύθερο Σιόλι, ου διακήρυξε ως πρώτο καθήκον γενναίες περικοπές στον προϋπολογισμό. Αλλά και οι ριζοσπαστικές κυβερνήσεις βαθμιαία στρέφονται ενάντια στα κινήματα, που τις οδήγησαν στην εξουσία. Ο Μοράλες αντιμετώπισε με τη βία τους ιθαγενείς, όταν επιχείρησαν να προστατεύσουν τη γη τους απ' τις πολυεθνικές πετρελαίου και φυσικού αερίου, επιχείρηση για την οποία βάσει του συντάγματος έπρεπε να ερωτηθούν. Απ' το 2012 στον Ισημερινό του Κορέα πραγματοποιούνται μεγάλες διαδηλώσεις ιθαγενών, συνδικάτων και φοιτητών κατά της αύξησης στους φόρους και τις τιμές. Ενώ ο Μαδούρο, επαναλαμβάνοντας το λάθος του Αλιέντε παγιδεύεται στην αστική νομιμότητα, δεν ενεργοποιεί τις πρόθυμες μάζες κατά των αντεπαναστατικών στοιχείων που διαγουμίζουν τα super markets. Το αποτέλεσμα είναι το αναμενόμενο. Οι μάζες σταδιακά στρέφονται υπέρ της δεξιάς. Ο συσχετισμός αλλάζει. Η Ρούσεφ καθαιρέθηκε, στην Αργεντινή εκλέχτηκε πρόεδρος ο νεοφιλελεύθερος Μάκρι, στη Βενεζουέλα νίκησε η Δεξιά στις κοινοβουλευτικές εκλογές, ενώ ο Μοράλες ηττήθηκε στο δημοψήφισμα για να θέσει εκ νέου, το 2019, υποψηφιότητα για την προεδρία.

Ατολμία σύγκρουσης με την αντεπίθεση της αντίδρασης

Όπως αναφέρθηκε, στα καθεστώτα με κεντροαριστερές και αριστερές κυβερνήσεις επιτεύχθηκε οικονομικός κύκλος ανάπτυξης, χάρη στις εξαγωγές, κυρίως, ορυκτών και τροφίμων, που αποτέλεσε τη βάση μιας αναδιανεμητικής πολιτικής, ενώ πραγματοποιήθηκαν ορισμένες εθνικοποιήσεις στον ενεργειακό τομέα, ιδίως σε Βενεζουέλα, Βολιβία και δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις (όργανα λαϊκής συμμετοχής). Ωστόσο, δεν πραγματοποιήθηκαν δυναμικές αντικαπιταλιστικές αναδιαρθρώσεις και ανάδειξη του δημόσιου τομέα σε κυρίαρχο τομέα της οικονομίας, ούτε ανασυγκρότηση στο βαθμό του δυνατού, της παραγωγής, ώστε παράλληλα με τον εξαγωγικό τομέα να αναπτυχθεί βιομηχανία και μεσαίες επιχειρήσεις με εσωστρεφή προσανατολισμό, ώστε να διευκολύνεται η λαϊκή κατανάλωση και να περιορίζονται οι εισαγωγές ιδίως αγαθών ευρείας κατανάλωσης. Το τέλος του αναπτυξιακού κύκλου με την κρίση του 2008 και η εξάντληση επομένως της αναδιανεμητικής πολιτικής οδήγησε στην ενίσχυση των νεοφιλελεύθερων δυνάμεων και διευκολύνει την επέμβαση του αμερικανικού ιμπεριαλισμού, που έχει θέσει στο στόχαστρό του ιδίως τη Βενεζουέλα και τη Βολιβία. Η εμφάνιση της κοινωνικής δυσарέσκειας στη Βενεζουέλα, Βολιβία, Βραζιλία, Αργεντινή παίρνει επικίνδυνες διαστάσεις, όπως επιβεβαιώνεται και απ' τις εκλογικές διαδικασίες.

Οι κυβερνήσεις, ακόμη και της Βενεζουέλας, δεν επιχειρούν να διασκεδάσουν την ογκούμενη κοινωνική δυσарέσκεια προχωρώντας σε δυναμική σύγκρουση με τα οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα της ολιγαρχίας και του αμερικανικού ιμπεριαλισμού. Ο αριστερός ρεφορμισμός που κυβερνά στη Βενεζουέλα και τη Βολιβία, δέσμιος της δοξασίας για το σταδιακό και συναινετικό μετασχηματισμό της καπιταλιστικής οικονομίας και του κράτους προβάλλει διαρκώς την ηττοπαθή θέση ότι δεν υπάρχουν προϋποθέσεις, για να εφαρμοστούν αντικαπιταλιστικές ανατροπές. Απεναντίας, δείχνει υποχωρητικότητα στις απαιτήσεις του κεφαλαίου και της δεξιάς στο όνομα της κατάκτησης θέσεων στο κράτος και σύναψης συμμαχιών με συστημικές δυνάμεις. Έτσι ο συσχετισμός διαρκώς ενισχύεται υπέρ των αντιδραστικών δυνάμεων, που προβάλλουν όλο και πιο προωθημένες απαιτήσεις. Ήδη στη Βενεζουέλα έχει διαμορφωθεί αντιδραστικού τύπου δυαδική εξουσία με επιτιθέμενο πόλο το κοινοβούλιο όπου

πλειοψηφεί η δεξιά και αμυνόμενο την αριστερή κυβέρνηση. Οι οικονομικοί και πολιτικοί εκπρόσωποι της αστικής τάξης δεν συμφωνούν καθόλου με τους σοσιαλρεφορμιστές, που με θεωρητική έπαρση απορρίπτουν ως παρωχημένη την επαναστατική στρατηγική, την αξιοποίηση της επαναστατικής κατάστασης της δυαδικής εξουσίας και τελικά την αποφασιστική αναμέτρηση για την κατάκτηση της κρατικής εξουσίας. Απεναντίας, οι αστικές δυνάμεις δεν υιοθετούν καμιά μακρόχρονη συμβιβαστική στρατηγική, εκμεταλλεύονται την ευνοϊκή γι' αυτούς συγκυρία, ωθούν τη σύγκρουση στα άκρα για να συντρίψουν το μπολιβαριανό καθεστώς, κατάγοντας μια πλανητικής εμβέλειας ιδεολογικοπολιτική νίκη.

Επαναστατική αξιοποίηση της Λατινοαμερικανικής εμπειρίας

Η αποφασιστική αναμέτρηση στη Βενεζουέλα πλησιάζει. Η ιδιόμορφη δυαδική εξουσία δεν θα είναι διαρκής. Η δεξιά πλειοψηφία του κοινοβουλίου θα διεκδικήσει εξουσίες που η αριστερή κυβέρνηση δεν μπορεί να παραχωρήσει, ενώ μεθοδεύει και δημοψήφισμα για την ανατροπή του προέδρου Μαδούρο. Το καθεστώς έχει ακόμη πιστές λαϊκές δυνάμεις πρόθυμες ν' αντιπαλέψουν την αντεπανάσταση. Οι αυταπάτες για την επάρκεια της αστικής νομιμότητας και της στήριξης μέρους του στρατού οδηγούν με μαθηματική ακρίβεια στην ολοκληρωτική ήττα και την ανατροπή των όποιων κατακτήσεων.

Το κύμα των εξεγέρσεων τη δεκαετία του 2000 στη Λατινική Αμερική, η αντινεοφιλελεύθερη στάση, οι οικονομικοπολιτικές κατακτήσεις, στη Βενεζουέλα, Βολιβία, Εκουαδόρ παρέχουν πολύτιμα στοιχεία για τον εμπλουτισμό της μαρξιστικής θεωρίας της επαναστατικής μετάβασης: Επιβεβαιώθηκε όχι μόνο απ' το παράδειγμα της Λατινικής Αμερικής, ότι η επαναστατική εξέγερση, η επαναστατική κατάσταση και η δυαδική εξουσία είναι διηλεκτικά φαινόμενα της βασικής αντίθεσης του καπιταλισμού, που απαιτούν την επαναστατική ολοκλήρωση με την κατάληψη της εξουσίας και τη συντριβή της αστικής κρατικής μηχανής. Η αντίληψη της μακρόχρονης μετάλλαξης της οικονομίας και του κράτους, όπως επικράτησε στη Βενεζουέλα και τη Βολιβία, με σεβασμό της συνέχειας του κράτους και κοινωνική ειρήνη δίνει ανάσα ζωής στη (μισο) ηττημένη αστική τάξη, που όπως αποδεικνύει η ιστορική πραγματικότητα χωρίς αυταπάτες το αξιοποιεί για την αντεπανάσταση, όταν εμφανίζεται η ευνοϊκή γι' αυτήν συγκυρία. Στη Βενεζουέλα, ιδιαίτερα, επιβεβαιώθηκε η δυνατότητα, σε συνθήκες κινηματικής έξαρσης και εξέγερσης, να προκύψει αριστερή κυβέρνηση, που θα ταχθεί υπέρ της ριζικής αλλαγής. Μάλιστα, στη Βενεζουέλα ιδιαίτερα θετική γεγονός για την ολοκλήρωση της επαναστατικής διαδικασίας ήταν η τοποθέτηση μεγάλου μέρους του στρατού στο πλευρό των εξεγερμένων δυνάμεων.

Σ' αυτή τη διαδικασία πρωταγωνιστής πρέπει να είναι ο εξεγερμένος λαός, που με τις αγωνιστικές εξάρσεις του να ενισχύει συνεχώς την αλλαγή του συσχετισμού δυνάμεων υπέρ της επανάστασης. Το λαϊκό κίνημα αν και αρθρώθηκε σε αυτόνομες οργανώσεις συμμαχικές της κυβέρνησης, δεν απέκτησε ουσιαστική παρέμβαση ούτε στις παραγωγικές σχέσεις ούτε στο κράτος, αφού αυτή η αλλαγή προϋποθέτει ρήξη με τον καπιταλισμό, η οποία δεν υπήρξε. Ακόμη και στη Βενεζουέλα κυριάρχησε η ιεραρχική πατερναλιστική δομή του Ενοποιημένου Σοσιαλιστικού Κόμματος Βενεζουέλας, που αντί να ενθαρρύνει τις πρωτοβουλίες του κινήματος, επιχειρούσε να τις αποθαρρύνει και να συγκρατήσει την «επαναστατική βιασύνη» τους. Τα λαϊκά όργανα (μισιόνες) στα λόγια μόνο πήραν υπό τον έλεγχό τους τις εθνικοποιημένες επιχειρήσεις και δημόσια όργανα. Εν κατακλείδι, παρά τα προχωρημένα βήματα στη Βενεζουέλα και Βολιβία δεν εγκαθιδρύθηκε σοσιαλιστικό καθεστώς. Το αστικό κράτος και ιδίως οι κατασταλτικοί μηχανισμοί, δεν συντρίφτηκαν με το επιχείρημα ότι ο στρατός είναι υπέρ της επανάστασης. Οι εθνικοποιήσεις ελάχιστα προχώρησαν, αφού θεωρήθηκε ότι η αστική τάξη είχε συμβιβαστεί με τη στρατηγική του καθεστώτος. Αυτή η αυταπάτη έχει ρίζες και στη διαδεδομένη στη Λατινική Αμερική ποπουλιστική αντίληψη για τον προοδευτικό χαρακτήρα της συνεργασίας με την εθνική αστική τάξη.

Οι προοδευτικές αλλαγές, αλλά και τα όριά τους, στη Λατινική Αμερική τη δεκαετία του 2000, επιβεβαιώνουν και μιαν άλλη αλήθεια που μας ενδιαφέρει άμεσα. Σοβαρές αλλαγές όπως η επάνοδος σε εθνικό νόμισμα, η διαγραφή του χρέους, εθνικοποιήσεις, βελτιώσεις στο βιοτικό επίπεδο κ.ά. από μόνες

τους και καθεαυτές δεν υπονομεύουν τον καπιταλισμό. Υπό ορισμένες συνθήκες υιοθετούνται και από αστικές δυνάμεις. Το καθοριστικό είναι να απορρέουν απ' την πάλη του κοινωνικοπολιτικού αντικαπιταλιστικού κινήματος και να ενσωματώνονται σε μια στρατηγική αλλαγής του συσχετισμού υπέρ της επαναστατικής ανατροπής.

Δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΠΡΙΝ στις 5/06/2016